

Nr 327.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående gäldande av ersättning till ledamöterna i ett vid lantbruksstyrelsens sida ställt lantbruksråd; given Stockholms slott den 12 april 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att till ledamöterna i ett vid lantbruksstyrelsens sida ställt lantbruksråd må från nionde huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar utgå ersättning efter samma grunder, som gälla för av Kungl. Maj:t utsedda kommittéledamöter.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 april 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
 Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Petersson anförde:

*Sakkunniga
 för omorgani-
 sation av lant-
 bruksstyrelsen
 m. m.*

I skrivelse den 29 januari 1918 hava de för utredning av frågan om omorganisation av lantbruksstyrelsen m. m. tillkallade sakkunniga gjort framställning om vidtagande av åtgärder för upprättande av ett lantbruksråd. De hava därvid anført följande:

»I sitt den 31 december 1912 avgivna betänkande framhöllo departementalkommitterade behovet och önskvärdheten av att anordningar träffades för att å ena sidan bereda administrationen tillgång till den speciella praktiska sakkunskap, som för vissa fall kunde vara erforderlig, ävensom till intim kontakt med och kännedom om rådande uppfattningar och förhållanden inom den eller de grenar av samhällslivet, som vidtagna eller föreslagna förvaltningsåtgärder närmast avsåge att gagna, samt å andra sidan dels tillförsäkra den utom förvaltningen stående sakkunskapen tillbörligt inflytande på vissa ärendens utredning, handläggning och avgörande, dels

ock ge de praktiska näringarnas utövare en inblick i och kännedom om de resurser, som förvaltningen hade till sitt förfogande, och de normer, efter vilka dess arbete bedrevs. För lantbruksadministrationen syntes behovet av ett dylikt mera omedelbart samarbete med utomstående representanter för de näringslivets olika områden, som denna gren av administrationen företrädde, i särskilt hög grad göra sig gällande; endast därigenom kunde den administrativa myndigheten hålla jämna steg med den pågående utvecklingen och leda densamma i sund och målmedveten riktning. I anslutning härtill föreslogo kommitterade upprättandet av en till lantbruksförvaltningen knuten rådsinstitution, ett lantbruksråd.

Tanken på att upprätta ett sådant råd var icke ny. Redan i statsverkspropositionen till 1891 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till bildandet av ett dylikt råd, bestående av ett utav vart och ett av rikets samtliga hushållningssällskap utsett ombud, vilket förslag dock icke vann riksdagens bifall, huvudsakligen på grund av farhågor för att ett sålunda sammansatt råd kunde komma att hämmande inverka på den allt livligare och mera fruktbringande verksamhet, som utövades av de särskilda hushållningssällskapen.

Departementalkommitterade byggde emellertid sammansättningen av sitt lantbruksråd på en väsentligt olika grund, i det att de föreslogo, att av rådets 24 ledamöter 12 skulle utses av Kungl. Maj:t och 12 av den sammanslutning mellan de särskilda hushållningssällskapen, som äger rum i de möten, vilka årligen hållas i huvudstaden.

Det av kommitterade föreslagna rådets allmänna uppgifter syntes kommitterade böra bli va desamma, som angivits i den till 1891 års riksdag avgivna propositionen i ämnet. Rådet borde sålunda hava å ena sidan att avgiva yttranden i de ärenden, som bleve till rådet hänskjutna, och å andra sidan att självmant göra framställningar i ämnen, som rörde dess kompetensområde. I regel borde det hava att taga befattning allenast med frågor av större betydelse och räckvidd, såsom förslag till lagar och författningar, andra åtgärder av mera genomgripande art på ifrågavarande näringsgrenars områden, igångsättande och genomförande av större utredningsarbeten m. m. Särskilt syntes det kommitterade lämpligt att höra rådet över sådana förslag, som inom vederbörande myndighet uppgjorts med biträde av särskilt tillkallade tekniskt sakkunniga personer.

Vidare ingick i kommitterades förslag en uppdelning av rådet i fyra särskilda sektioner, nämligen en jordbrukssektion för jordbruksnäringen i allmänhet med binnärningar, en sektion för försöks- och kontrollväsendet, omfattande försöksverksamheten på jordbruksområdet, kemiska stationer, frökontrollanstalter samt jordbrukets vetenskapliga hjälpmedel i allmänhet, en fiskerisektion för fiskenäringen och en veterinärsektion för veterinärväsendet. Av dessa sektioner syntes jordbrukssektionen, såsom omfattande det största och mest mångskiftande verksamhetsfältet, böra bestå av 12 ledamöter, under det var och en av de övriga tre sektionerna skulle utgöras av 4 medlemmar, därvid borde iakttagas, att inom varje sektion funnes lika många av Kungl. Maj:t och av hushållningssällskapens ombudsmöte utsedda ledamöter.

Rådet skulle på kallelse av jordbruksdepartementets chef sammanträda till plenum eller i sektion, så ofta sådant krävdes på grund av föreliggande ärenden. Och vid inkallelse till tjänstgöring borde rådets ledamöter icke åtnjuta annan ersättning än skäligen dagtraktamente, vartill borde komma för de utom Stockholm boende resekostnadsersättning för resorna till och från sammanträde.

Sedan vi tagit närmare del såväl av de här omförmälda förslagen till ett lantbruksråd som och av de anordningar, vilka blivit träffade för att på samma väg åstadkomma samarbete mellan andra grenar av statsförvaltningen och de särskilda praktiska verksamhetsområden, vars intressen envar av dessa förvaltningsgrenar har att tillvarataga och befrämja (järnvägsrådet, sociala rådet m. fl.), har det för oss allt tydligare framstått, att en dylik närmare samverkan emellan lantbruksstyrelsen och de praktiska näringar, denna styrelse företräder, skulle vara av synnerligt stort värde. I särskilt hög grad synas oss behovet och gagnet härav föreligga under nu rådande förhållanden, då lantbruksstyrelsens verksamhet på grund av under kristiden vunnit erfarenhet i främsta rummet måste mer och mer inriktas på att sätta vårt jordbruk i stånd att i vida större utsträckning än hittills varit fallet tillgodose och fylla landets näringsbehov, därvid det synes oss vara av synnerlig vikt, att denna verksamhet planlägges och ledes i målmedveten och i bästa mening praktisk riktning. För uppnåendet av detta från så många synpunkter sett eftersträfvansvärda önskemål kräves det intimaste samarbete mellan lantbruksstyrelsen och det praktiska jordbrukets idkare; varje medel att åstadkomma ett dylikt samarbete bör, enligt vår mening, nu anlitas, och då vi såsom ett verksamt dylikt medel betrakta en personlig samverkan mellan administrationens män och representanter för jordbruksnäringen, hava vi — — — ansett oss böra framlägga förslag till ställande vid lantbruksstyrelsens sida av ett av utom förvaltningen stående sakkunniga personer sammansatt lantbruksråd med de allmänna uppgifter, som av departementalkommitterade blivit angivna.

Vår övertygelse är, att genom en dylik till lantbruksstyrelsen knuten rådgivande och initiativberättigad korporation kan och skall uppnående av livgivande och fruktbringande resultat vid arbetet på främjandet av landets jordbruk i mycket väsentlig grad underlättas och befordras.

För att ett dylikt råd skall kunna fungera med erforderlig och önskvärd snabbhet och smidighet synes det oss vara av vikt, att antalet ledamöter inskränkas till det minsta möjliga. Därigenom vinnes ock, att den känsla av ansvar, under vilken envar av rådets ledamöter bör deltaga i dess arbete, i sin mån ytterligare skärpes. På grund av de många skiftande verksamhetsområden, ett lantbruksråd har att representera, torde dock antalet böra understiga 12.

Då det givetvis är av stor betydelse, att sakkunskapen och erfarenheten på de olika områden, som äro avsedda att inordnas under rådets verksamhet, blir företrädd, anse vi, att rådet i enlighet med departementalkommitterades förslag bör uppdelas på sektioner, vilkas antal dock lämpligen synes kunna inskränkas till endast tre, en jordbruks-, en trädgårds- och en fiskerisektion, den förstnämnda med 8 och de båda sistnämnda med var och en 2 ledamöter. Av jordbrukssektionens ledamöter synas oss 4 böra representera lantbruksnäringen i allmänhet och sålunda vara utövare av praktiskt jordbruk, därvid olika storleksgrupper av jordbruk så vitt möjligt skola vara representerade, 2 böra representera lantbruksundervisningen — den högre såväl som den lägre — och 2 försöksväsendet på jordbruksområdet, kemiska stationer och frökontrollanstalter samt jordbrukets vetenskapliga hjälpmedel i allmänhet; inom trädgårdssektionen bör sakkunskapen å ena sidan i fruktodling och å andra sidan i köksväxtodling, däri inbegripet uppdragande av köksväxtfrö, vara representerad; av fiskerisektionens båda ledamöter bör den ene äga praktiska insikter i insjö- och den andra i havsfiske.

Då särskilt det praktiska lantbrukets målsmän synas oss böra tillerkännas ett visst inflytande på rådets sammansättning, något som tvivelsutan skulle icke oväsentligt stärka rådets auktoritativa ställning, anse vi, att av de 4 representanterna för lantbruksnäringen i allmänhet 2 böra väljas av hushållningssällskapens ombudsmöte. Rådets samtliga övriga ledamöter synas oss däremot lämpligen böra utses av Kungl. Majt bl. a. på grund av att de två ledamöter, av vilka övriga grupper enligt förslaget skulle komma att bestå, böra representera vissa angivna olika grenar av vederbörande grupps verksamhetsområde.

Funktionstiden för ledamot torde böra bestämmas till tre år.

Rådet torde, beroende på föreliggande ärendes beskaffenhet, böra på kallelse av lantbruksstyrelsen sammanträda antingen i plenum eller på sektion, med rätt för lantbruksstyrelsen att av jordbrukssektionens ledamöter för viss frågas behandling inkalla endast de ledamöter, som invalts i rådet med hänsyn till sin erfarenhet på det verksamhetsområde, som föreliggande fråga närmast kan anses beröra, därvid de till sammanträdet inkallade ledamöterna icke böra vara samlade längre tid än en vecka, med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnat medgivande.

Vid sammanträde med rådet, viss sektion eller viss del därav skola givetvis i första hand behandlas de ärenden, som av lantbruksstyrelsen föreläggas vederbörande eller i sammanhang därmed väckas av någon ledamot. Önskar eljest ledamot, att annan fråga underställes rådet, torde han böra senast två dagar före sammanträdet början därom inlämna motiverad framställning i ämnet till lantbruksstyrelsen, till vars prövning det torde böra överlämnas att avgöra, huruvida sålunda väckt fråga skall upptagas till behandling, för såvitt icke majoritet härför föreligger bland de vid sammanträdet närvarande ledamöterna, i vilket fall frågan alltid bör bli föremål för vederbörlig behandling.

Ordförandeskapet i rådet synes, där icke departementschefen själv önskar leda förhandlingarna, böra utövas av chefen för lantbruksstyrelsen eller den tjänsteman han därtill förordnar, dock utan rätt för någondera att deltaga i omröstning, där sådan förekommer. I förhandlingarna böra ock vederbörande föredragande samt efter chefens bestämmande även annan styrelsens tjänsteman äga rätt att deltaga.

Föredragningen av samtliga ärenden skall givetvis åligga lantbruksstyrelsen.

Då ledamotskapet av lantbruksrådet torde kunna betraktas såsom ett allmänt medborgerligt förtroendeuppdrag, anse vi, att för uppdragets fullgörande annan ersättning icke bör ifrågakomma än den, som plägar utgå till av Kungl. Maj:t utsedd kommittéledamot. Omförmälda ersättning torde kunna utgå av nionde huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar.»

I utlåtande häröver den 26 februari 1918 har lantbruksstyrelsen förmått sig ej hava något att erinra mot det av de sakkunniga sålunda framställda förslaget, vari styrelsen alltså instämde.

Lantbruks-
styrelsen.

Reservation mot detta lantbruksstyrelsens utlåtande har avgivits av byråcheferna Egerström, Ewe och Nordqvist, vilka anfört:

Reservation.

»Så livligt övertygade vi än äro om lämpligheten av ett samarbete mellan lantbrukets och fiskerinäringens utövarer å ena sidan samt administrationen å den andra, kunna vi ej finna, att ett dylikt samarbete på den väg, förslaget avser, kan vinnas. På detta sätt kan möjligen någon ökad sakkunskap stå att erhålla, fastän

detta enligt vår åsikt sker på ett långt bättre sätt genom att vid behov tillkalla särskilt sakkunniga. Skall ett samarbete, såsom förslaget motiver synas åsyfta, vinnas, bör ett sätt uttänkas, huru lantbrukets och fiskerinäringens utövare kunna sättas i tillfälle att bland sig utse representanter, som äga deras förtroende, för att samråda med myndigheterna. Kan detta icke ske, anse vi den institution, som på sådan grundval bildas, helt och hållet förfelad.

Av dessa skäl anse vi, att lantbruksstyrelsen bort avstyrka bifall till förslaget i fråga.»

*Departements-
chefen.*

Såsom de sakkunniga framhållit, har frågan om inrättande av ett lantbruksråd redan förut varit föremål för statsmakternas prövning, i det att ett i sådant syfte år 1891 av Kungl. Maj:t framlagt förslag om uppförande i riksstaten av anslag därtill icke vann riksdagens godkännande. Sedan dess hava emellertid förhållandena i många hänseenden förändrat sig, och en dylik rådsinstitution har inom flera förvaltningsområden redan trätt i tillämpning. Jag vill endast erinra om järnvägsrådet, det sociala rådet samt medicinalstyrelsens vetenskapliga råd och veterinärråd. Departementalkommitterade hava utförligt utvecklat gagnet av den samverkan mellan förvaltningens och praktikens män, som dylika råd möjliggöra, och för sin del föreslagit inrättande av flera dylika. I förslaget till omorganisation av kommerskollegiet ingår även inrättandet av ett näringsråd. Det bör även bemärkas, att det nu framlagda förslaget rörande lantbruksrådet innefattar väsentliga skiljaktigheter i avseende å rådets sammansättning och organisation m. m. i jämförelse med 1891 års förslag.

Då de sakkunniga nu med vissa modifikationer upptagit departementalkommitterades förslag om inrättande av ett lantbruksråd, anser jag i denna omständighet ligga ett ytterligare bevis för att insikten om gagnet av en dylik rådsinstitution såväl för lantbruksadministrationen som för yrkets praktiska utövare synes hava trängt igenom och att därför upprättandet av ett sådant råd nu kännes som ett behov.

För min del biträder jag denna uppfattning. Det må vara sant, att, såsom reservanterna i lantbruksstyrelsen velat göra gällande, specialfrågor ibland lättast och bäst utredas genom särskilt tillkallade fackmän och att inhämtandet av utlåtanden från hushållningssällskapen eller deras förvaltningsutskott ingalunda göres överflödigt genom inrättandet av ett lantbruksråd, men det synes mig likafullt vara alldeles tydligt, att det tillfälle till personliga överläggningar, ett dylikt råds inrättande medför, bör för främjandet av landets jordbruk och dess binärningar bliva av stor betydelse. Därigenom böra många goda uppslag kunna framföras och diskuteras samt leda till erforderliga åtgärders vidtagande.

Särskilt för lantbruksstyrelsen, vars uppgifter äro i så hög grad av praktisk natur, bör en nära och av former jämförelsevis obunden samverkan med representanter för de näringar, vilkas intressen styrelsen företräder inom förvaltningen, vara i hög grad fördelaktig.

Rådets allmänna uppgifter och arbetssätt torde böra bestämmas i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag, varvid jag emellertid vill framhålla, att det synes mig angeläget, att rådets befogenheter icke regelbindas i alltför hög grad. Det viktigaste synes mig nämligen vara, att den nya institutionen får verkligt liv och initiativkraft. Någon beslutanderätt skulle dock naturligtvis icke tillkomma rådet.

I likhet med de sakkunniga och på de av dem angivna skäl anser jag önskvärdt, att antalet ledamöter i rådet blir så litet, som för beredande av en någorlunda fyllig representation för de olika intressena är möjligt, och torde det föreslagna antalet 12 vara i sådant avseende åtminstone för närvarande lämpligt. Jag vill i detta sammanhang framhålla vikten av att såväl det större som det mindre jordbruket blir representerat, när det gäller att utse representanter för jordbruksnäringens praktiska utövare.

I avseende på lantbruksrådets organisation och sättet för ledamöternas utseende biträder jag de sakkunnigas förslag.

I fråga om den ersättning, som bör utgå till ledamot i rådet, hava de sakkunniga föreslagit, att densamma skall bestämmas i likhet med vad som plägar tillerkännas kommittéledamot. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 8 februari 1918 äro nya regler givna för dagtraktamenten till kommittéledamot, innebärande i huvudsak att dylikt traktamente utgår till den, som är bosatt å den ort, där arbetet försiggår, eller som uppehåller sig där i följd av annat allmänt uppdrag, för vilket ersättning åtnjutes, om han är anställd i statens eller kommunens tjänst eller han samtidigt åtnjuter ersättning för annat allmänt uppdrag, med 6 kronor och eljest med 12 kronor samt till den, som icke är bosatt å den ort, där arbetet försiggår, eller uppehåller sig där till följd av annat allmänt uppdrag, för vilket ersättning åtnjutes, med 18 kronor. Resekostnadsersättning till kommittéledamot plägar bestämmas att utgå efter tredje klassen i resereglementet eller den högre klass, enligt vilken dylika ledamot på grund av sin tjänst är berättigad att uppbära ersättning. Mot de sakkunnigas förslag i ersättningsfrågan har jag ej något att erinra men vill framhålla, att bestämmandet av beloppet av dessa ersättningar torde böra tillkomma Kungl. Maj:t, även om riksdagens medgivande begäres till att använda visst anslag för deras gäldande.

Då utgifterna äro beroende av huru ofta och länge rådet sammau-

träder samt av beloppet av de reseersättningar, som skola utbetalas, synes det lämpligast, att, såsom de sakkunniga ock föreslagit och i överensstämmelse med vad som gäller för det sociala rådet, ersättningarna till lantbruksrådets ledamöter utgå från huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar. Härtill torde emellertid riksdagens medgivande böra utverkas.

På grund av vad jag nu anført, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till ledamöterna i ett vid lantbruksstyrelsens sida ställt lantbruksråd må från nionde huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar utgå ersättning efter samma grunder, som gälla för av Kungl. Maj:t utsedda kommittéledamöter.

Till vad departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets övriga ledamöter förenade sig, behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet skulle avläsas till riksdagen av den lydelse, bil. — vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Eric Paulsson.